

Stichting Pensioenfonds Werk en (re) Integratie

2e kwartaal 2019

Het doel van de **reo**® (responsible engagement overlay) * service is om te engagen met bedrijven waar onze klanten in belegd zijn. Wij willen deze bedrijven stimuleren om hun normen op het gebied van ESG (milieu, maatschappij en corporate governance) te verhogen. De **reo**® -aanpak is gericht op het verbeteren van de lange termijn performance door bedrijven commercieel meer succesvol te maken omdat ze op een veiligere, schonere en meer verantwoordelijke te opereren. Op die manier zijn ze gepositioneerd zijn om met ESG-risico's en -kansen om te gaan.

Terugblik kwartaal

Teamleden zijn het afgelopen kwartaal in Thailand en Maleisië aangeschoven bij een panel over duurzaam bankieren en hebben op die reis ook met een aantal banken gesproken. Verder zijn we in India geweest voor engagement met bedrijven en in Hongkong om meer te weten te komen over duurzame financieringsinitiatieven. Ook waren we aanwezig bij de jaarlijkse bijeenkomst van twee duurzaamheidsinitiatieven waar we al geruime tijd bij betrokken zijn: de Roundtable on Sustainable Palm Oil en het Workforce Disclosure Initiative.

India in opkomst

We hebben in Mumbai en Bangalore met meer dan 15 ondernemingen gesproken over uiteenlopende zaken. Onze inschatting van de bereidheid van bedrijven om de potentiële gevolgen van klimaatverandering, maar ook maatschappelijke verschuivingen op te pakken, was positief. Wel is er nog genoeg ruimte voor verbetering.

Veel aangesproken ondernemingen zijn bezig hun energie-efficiëntie te verbeteren, en het aandeel duurzame energie te vergroten. Bedrijven als **Ultratech Cement, Titan Company** en **Marico** zijn samenwerkingsverbanden aangegaan om het aandeel van duurzame energie in de energiemix te verhogen en de energiekosten omlaag te krijgen. Wij steunen deze strategische benadering en hebben gevraagd om meer transparantie over energieverbruik en CO₂-uitstoot.

Ten slotte hebben we ondernemingen aangesproken op bestuurssamenstelling, diversiteit en de aanwezigheid van bestuurders bij vergaderingen. De presentie van bestuurders blijft een aandachtspunt in het Indiase bedrijfsleven. Waar van toepassing hebben we sterk gepleit voor maatregelen die ervoor zorgen dat de bestuurders alle bestuursvergaderingen bijwonen.

Duurzaam bankieren in de ASEAN

Bij een door de centrale bank van Thailand georganiseerde conferentie over duurzaam financieren hebben we onze visie op standaarden voor duurzaam bankieren gegeven. Ook hebben we gesproken met diverse banken in Bangkok en Kuala Lumpur (Maleisië).

Onze gesprekspartners waren doordrongen van het belang van een krachtige beheersing van de sociale en milieurisico's bij leningen. Minstens net zo sterk is echter de zorg dat de invoering van krachtigere duurzaamheidsstandaarden de concurrentiepositie negatief zou kunnen beïnvloeden.

We blijven ons daarom inzetten voor sterkere risicobeheersing op het gebied van milieu en maatschappij, waaronder specifiek beleid voor

activiteiten met een hoge duurzaamheidsimpact (palmolie, kolen) en betere rapportages. Banken spelen een belangrijke rol bij de mobilisering van kapitaal voor de transitie naar een koolstofarme economie. We stimuleren ASEAN-banken dan ook om actiever te worden op dit gebied.

Groenfinancieringen in Hongkong

Wij hebben in Hong Kong gesproken over diverse belangrijke initiatieven voor de bevordering van groenfinancieringen.

Bemoedigend vinden wij vooral de oprichting van de **Hong Kong Green Finance Association**, die wordt ondersteund en voorgezeten door de Hong Kong Financial Services Development Council. en die een geïntegreerde benadering hanteert om best practices te bespreken met zowel beleggers als lokaal genoteerde ondernemingen.

We hebben daarnaast het Azië-secretariaat en onze lokale collega-beleggers van de **Climate Action 100+** gesproken om de strategie uit te stippelen. De bedoeling is ons engagement met Chinese ondernemingen over de energietransitie verder te verdiepen.

Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO)

De jaarlijkse Europese rondetafelbijeenkomst van de RSPO werd dit jaar in Utrecht gehouden. Samen met producenten, handelaars, kleine boeren, vertegenwoordigers van de overheid, maatschappelijke organisaties, banken en andere beleggers ware we daarbij aanwezig. Er kwamen diverse onderwerpen aan de orde, waaronder het delen van de verantwoordelijkheid voor betere implementatie van de RSPO-beginselen en het stimuleren van de vraag naar duurzame palmolie. De rol van de kleine boer was een belangrijk punt bij de rondetafel. Dat is het gevolg van de nieuwe RSPO Principles & Criteria, die een stuk strenger worden. Bemoedigend vonden we dat de belanghebbenden bereid zijn om te blijven werken aan een sterkere, duurzamere sector. Wel baart het zorgen dat grote spelers bij de RSPO wegllopen vanwege kritiek op niet-duurzame praktijken. Wat ook niet helpt, is dat de consumentenbedrijven de positieve boodschap voor duurzame palmolie onvoldoende uitdragen.

We hebben ook gepleit voor de uitbreiding van het lidmaatschap van de ASEAN-banken. Sommige daarvan zijn de grootste financiers van de ontwikkeling van palmolie.

Corporate Governance

Dit stemseizoen bleef onze focus in de meeste markten gericht op de samenstelling en effectiviteit van het bestuur, met de nadruk op de diversiteit. We maken gebruik van ons recht om voor bestuurders te stemmen en hen ter verantwoording te roepen. Vooral belangrijk daarin is dat we een bestuur stimuleren om behalve evenwichtiger en diverser, ook beter het toezicht op het management uit te oefenen en dat management van advies te dienen.

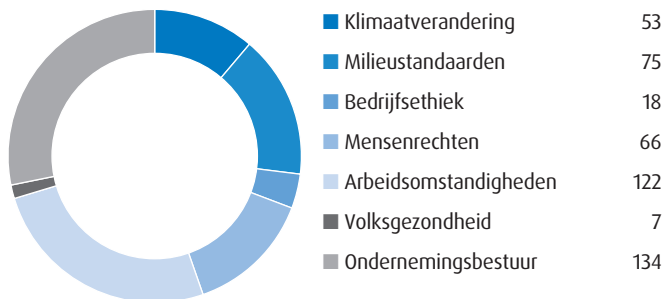
Aantal aangesproken ondernemingen dit kwartaal

Aangesproken ondernemingen	Behaalde milestones	Aantal landen
172	55	27

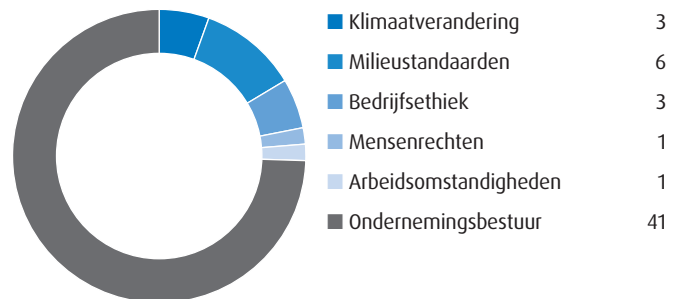
Engagement naar regio

Aangesproken ondernemingen naar onderwerp***

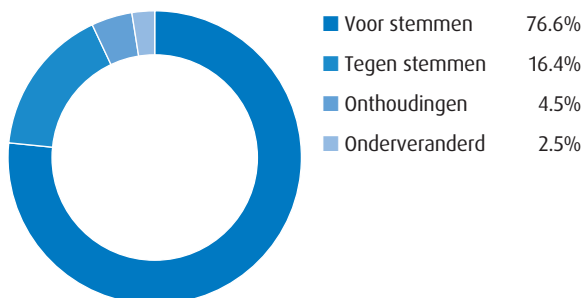
Behaalde milestones naar onderwerp

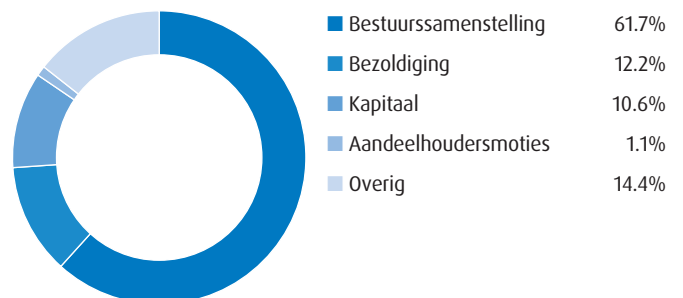
Stemresultaten: ****

Aantal AVA's

Aantal stemmen

Stemmen tegen en onthoudingen naar onderwerp

*** Companies may have been engaged on more than one issue.

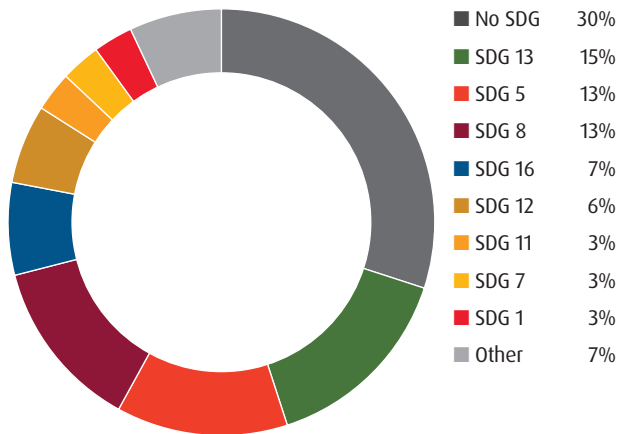
**** Dit verslag is opgesteld met behulp van gegevens die zijn verstrekt door een externe aanbieder van het elektronisch stemplatform. De statistieken zijn exclusief stemmingen met nul aandelen en herinschrijvingen. Vergaderingen/stemmingen/voorstellen/ worden geacht niet in stemming te zijn gebracht indien: de stembiljetten zijn verworpen door stemgerechtigde tussenpersonen (bv. indien de nodige documenten (zoals volmachten, bevestiging van de uiteindelijke gerechtigde, enz.) niet aanwezig waren); geïnstrueerd als "Niet stemmen" (bv. op aandelenblokkerende markten); of geen instructie hebben gekregen. Dit document is uitsluitend bestemd voor professionele adviseurs en mag niet worden verspreid onder andere beleggers. In het verleden behaalde resultaten mogen nietgezien worden als een indicatie van toekomstige resultaten. Beurs- en valutaschommelingen betekenen dat de waarde van en de inkomsten uit beleggingen in het Fonds niet gegarandeerd zijn. Zij kunnen zowel dalen als stijgen en u kunt uw inleg verliezen.

Engagements and Sustainable Development Goals (SDGs)

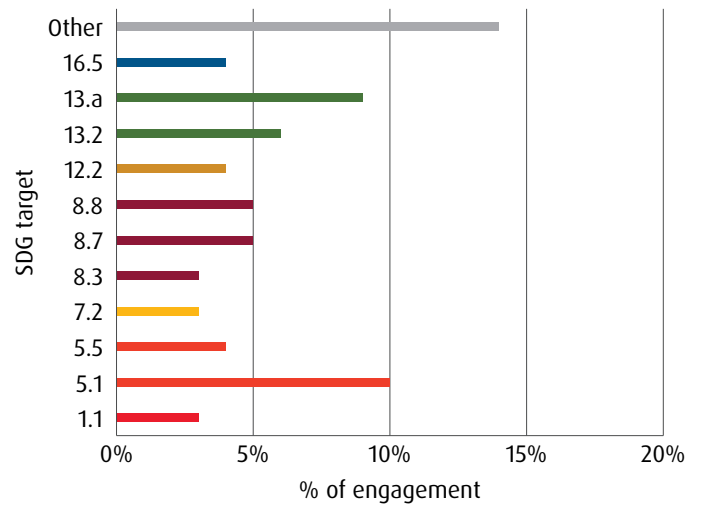
The 17 Sustainable Development Goals (SDGs) were developed by the UN and cross-industry stakeholders with a view to providing a roadmap towards a more sustainable world.

We use the detailed underlying SDG targets to frame company engagement objectives, where relevant, as well as to articulate the positive societal and environmental impacts of engagement. Engagements are systematically captured at a target level, to enable greater accuracy and achieve higher impact.

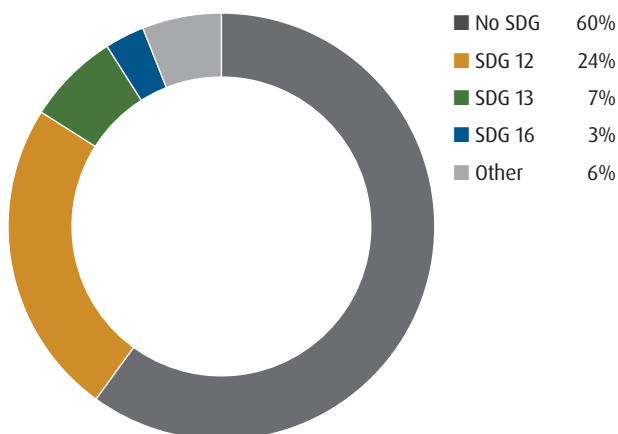
Engagement SDG niveau

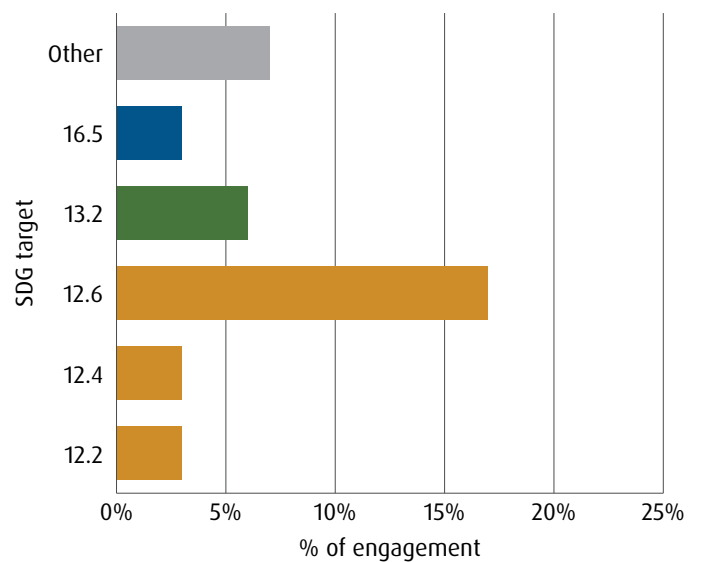
Engagement onderliggende SDG doelstelling

Milestone SDG niveau

Milestone onderliggende SDG doelstelling

Engagement casestudy

GSI-entiteit: Naam ING Groep NV

GSI-entiteit: Land Netherlands

GSI-entiteit: Sector Financials

GSI-entiteit: Prioriteitsonderneming 4

GSI-entiteit: ESG-
risicoscore GSI-entiteit: Reactie op eerder engagement
Adequate

Thema: Zakelijk gedrag

Engagement-casestudy: Titel van engagement casestudy Motie van wantrouwen

SDG: 16.5

Achtergrond

In 2018 legde het Openbaar Ministerie de bank een boete op van EUR 775 miljoen. Deze hoogste boete die een beursgenoteerd bedrijf in Nederland ooit had gekregen, was voor ernstige tekortkomingen in het voorkomen van financieel-economische criminaliteit, waaronder witwaspraktijken en het financieren van terrorisme bij ING Nederland in de periode 2010-2016. De boete leidde tot het vertrek van de CFO en maatregelen tegen nog tien andere medewerkers, van ontslag tot de terugvordering van uitgekeerde bonussen. De raad van bestuur heeft daarnaast vrijwillig afgezien van een bonus over 2018. Ook in 2019 is ING nog niet los van het witwasverleden: in de naleving van de witwasregels (anti-money laundering of AML) zijn zwakke plekken in Rusland aan het licht gekomen (gedurende de periode 2006-2013). Datzelfde geldt voor Italië, waar ING de grootste online kredietverlener is. In beide gevallen is door de openbare aanklager nader onderzoek ingesteld.

Actie

We hadden eerder al met de onderneming over disciplinaire maatregelen tegen de leden van de raad van bestuur gesproken, alsook over de inspanningen om de naleving van de witwasregels te versterken. Voorafgaand aan de jaarvergadering 2019 ging het over de in grote lijnen positieve ontwikkelingen, onder andere een nieuw, wereldwijd ken-uw-klant programma met 2500 medewerkers. Het doel: de naleving en bewaking van transacties verbeteren. Ook de algoritmes die verdachte transacties moeten signaleren, zijn aangescherpt, zodat waarschuwingen niet langer kunnen worden genegeerd. De bank heeft twee belangrijke commissies geïntroduceerd: KYC en Client Integrity Risk Committee op landenniveau en in Wholesale Banking. Die commissies vallen onder het toezicht van respectievelijk Global KYC en Risk. Tot slot zijn de eventuele nog uitstaande culturele problemen aangepakt met de inrichting van een gedragsrisicoteam met een psychologische achtergrond. Dat team moet risicogedrag opsporen en waar nodig ingrijpen. Er loopt een opleidingsprogramma voor alle managers. En de bezoldiging van het topmanagement is nu gekoppeld aan maatstaven voor niet-financiële risico's en cultuur.

Oordeel

Samen met een meerderheid van de beleggers hebben wij tegen de decharge van de raad van bestuur en de raad van commissarissen gestemd. Onze redenen waren tweeledig: de manier waarop de bank met de witwasproblematiek is omgegaan en een voorzorgsmaatregel in het licht van het lopende onderzoek door de toezichthouder. Dat neemt niet weg dat de onderneming belangrijke verbeteringen heeft aangebracht. In combinatie met de positieve ontwikkeling van de corporate governance en de bedrijfscultuur was dit dan ook reden voor ons om de benoeming van de meeste bestuurders wel te steunen. Natuurlijk is die stem meer symbolisch dan bindend, maar we verwachten toch dat het management zich hierdoor nog harder gaat inspannen om een effectieve nalevingscultuur op te bouwen.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
■ SDG1	1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan \$1,25 per dag moeten rondkomen.
■ SDG2	2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedsaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
■ SDG2	2.4	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.
■ SDG3	3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
■ SDG3	3.9	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem.
■ SDG5	5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overall.
■ SDG5	5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
■ SDG6	6.2	Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties.
■ SDG6	6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recycling en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
■ SDG6	6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
■ SDG7	7.1	Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energiediensten garanderen.
■ SDG7	7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
■ SDG8	8.3	Bevorderen van op ontwikkeling toegespitte beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten.
■ SDG8	8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
■ SDG8	8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
■ SDG8	8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in preciaire werkomstandigheden bevinden.
■ SDG9	9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
■ SDG9	9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
SDG10	10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
SDG10	10.4	Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming.
SDG11	11.5	Tegen 2030 het aantal doden en getroffen en aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties.
SDG11	11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
SDG12	12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
SDG12	12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
SDG12	12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.
SDG12	12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
SDG13	13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
SDG13	13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks \$ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
SDG14	14.1	Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door rondrijvend afval en voedingsstoffen.
SDG15	15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
SDG15	15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
SDG15	15.a	Financiële hulpbronnen mobiliseren en aanzienlijk verhogen vanuit allerlei bronnen om de biodiversiteit en de ecosystemen te vrijwaren en op duurzame wijze te gebruiken.
SDG15	15.b	Aanzienlijke middelen mobiliseren vanuit allerlei bronnen en op alle niveaus om duurzaam bosbeheer te financieren en gepaste stimuli te verschaffen aan ontwikkelingslanden om een dergelijk beheer te organiseren, ook voor behoud en herbebossing.
SDG16	16.5	Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.
SDG16	16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.
SDG16	16.7	Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen.